

Norsk Vanns skriftlige innspill til:**Høring i helse- og omsorgskomiteen 9. januar 2024 vedr. Meld. St. 5 (2023-2024) En motstandsdyktig helseberedskap – fra pandemi til krig i Europa****Datasikkerhet - kommuneCERT**

Ved etablering av kommuneCERT må kommuneCERT få kompetanse på operativ teknologi (OT) og forståelse for at kommunene er ansvarlig for å drifte slike systemer på et samfunnskritisk område. Hvis de ikke har denne forståelsen, vil de ikke kunne støtte kommunene og se helheten i trusselbildet. KommuneCERT må samarbeide med InfraCERT og andre kompetansemiljøer.

Operativ teknologi (OT) er betegnelse på teknologi som styrer prosessanlegg. Krav til sikkerhet for driftskontrollsystemene (OT) på prosessanlegg og ledningsnett er under rask endring som følge av teknologisk utvikling og bruk av sky- og ulike internettløsninger (IoT). Dermed stilles det stadig økende krav til kompetanse for å sikre driftssystemene. Kommunene/vannverk må i større grad støtte seg på ekstern kompetanse siden trusselbildet er i endring, kompetansen til trusselaktører er økende og utvikling av systemene går stadig raskere.

Nødvannsforsyning

Norsk Vann støtter anbefalingen i meldingen om kartlegging og utredning av behov for tiltak knyttet til nødvannsforsyning.

Nødvann er vann distribuert utenom ledningsnett. I praksis er nødvannsbereidskapen i Norge delt i tre nivåer; lokalt, regionalt og nasjonalt. Kommunene har i all hovedsak utstyr for å kunne distribuere nødvann med drikkevannskvalitet til en gitt andel av egne abonnenter i en nødsituasjon. Ved større hendelser i de store byene eller på regionalt nivå, er bereidskapen avhengig av tilgang på nok utstyr fra andre regioner. Ved svært store hendelser vil det ikke være tilstrekkelig mengde nødvannsutstyr i regionene. Situasjoner som langvarig tørke i en landsdel eller fravær av vann med drikkevannskvalitet i en stor by, vil gi kommunene store problemer med tilgang på nødvendig utstyr og evne til effektiv distribusjon. Staten ved HOD må ta ansvar for å løse behovet for nasjonal kapasitet for nødvannsutstyr ved svært store hendelser, hvor det blant annet legges til rette for nasjonale depoter med utstyr. Samarbeid med Sverige kan løse mye av utfordringene og bør utredes.

Det har i lengre tid pågått en dialog mellom vannverkseiere (kommuner) og helseforetak knyttet til nødvannsforsyning. De fleste sykehusene har ikke tilrettelagt for levering av vann utenom ledningsnett. For de større sykehusene vil det uansett ikke kunne leveres vann ifra tank i tilstrekkelige mengder. Kun deler av bygningsmassen vil kunne forsynes hvis det gjøres større tilpasninger av det interne ledningsnett på sykehusene. Ansvaret for disse tilpasningene ligger hos sykehusene/helseforetakene. Dialogen om hvilke tiltak som er nødvendige og gjennomførbare utifra sykehusenes risikovurdering/behovsanalyse, har vært

vanskelig og tildels mangelfull. Det kan virke som det i for liten grad er forståelse for de sårbarheter som ligger i den kommunale vannforsyningen og risikoen for bortfall av vannforsyningen i kortere eller lengre perioder. HOD bør sørge for at det foreligger gode og troverdige behovsanalyser og løsninger for nødvannforsyning hos det enkelte sykehus.

Utvalg på etatsnivå

Forslag om å etablere utvalg på etatsnivå for vann støttes. Imidlertid er det svært viktig at de berørte og relevante aktørene trekkes inn. Som eksemplet nedenfor viser er god dialog en forutsetning for både å håndtere krisesituasjoner og arbeide forebyggende. Departementene må også trekkes inn i utvalget ved behov slik at beslutninger og informasjonsflyt blir mest mulig effektiv

I løpet av siste 2 ½ år har endringer i verdenmarkedene gitt seg utslag i en hardt presset leveransesituasjon for kjemikalier til vannbehandling og avløpsrensing. Gjennom samarbeid mellom leverandørbransjen, vannbransjen ved Norsk Vann, HOD og berørte direktorater, har det vært løpende oppfølging av situasjonen og koordinering ift mulige konsekvenser. Norge og Norden er i den heldige situasjonen at vi nasjonalt har en sammensetning av leverandører og underleverandører som tilsammen har evnet å levere nødvendige mengder kjemikalier. Vi har også tilgang til råstoff til hoveddelen av denne produksjonen. Dette gir oss en stabil og god sikkerhet for leveransene.

Siste halvår 2022 var energiprisene for gass mye lavere på kontinentet enn i Norge, grunnet subsidiering av gassprisene i Europa. Dette har medført at en av de viktigste bedriftene i leverandørkjeden flyttet hoveddelen av sin produksjon til kontinentet, noe som gjorde leveransesituasjonen mye mer sårbare. Dette viser den sterke sammenhengen mellom rammevilkår for kritiske produsenter og beredskap for en kritisk infrastruktur. Det er svært viktig at de ulike berørte departementene koordinerer sine tiltak i slike situasjoner, og at det blir en helhetlig tilnærming til disse utfordringene.

Bedre tilrettelegging av kommunenes arbeid ved at staten ivaretar sitt ansvar

Den statlige innrapporteringsløsningen på vannforsyningsområdet er Mattilsynets skjematjenester (MATS). Data må legges inn manuelt, noe som genererer svært mye ekstraarbeid for kommunene. *Norsk Vann bekjent er det ikke funnet rom for å prioritere oppstart av arbeidet med ny versjon i 2024. Dette er svært beklagelig og medfører nedprioritering av andre oppgaver.*

Vann og avløp er den eneste kritiske infrastrukturen som kommunene har ansvaret for (med unntak av noen større private vannverk, og mindre private vannforsyningsanlegg og avløpsanlegg). Frafravær av vannforsyning vil raskt sette samfunnet i en krisesituasjon. Beredskapssituasjon innen vannforsyning er også en situasjon som berører hele kommunen. God håndtering av slike situasjoner krever et godt planverk, gjennomførte øvelser og omfattende koordinering.

Statsforvalteren er ansvarlig for å følge opp beredskapsarbeidet i kommunene. Mattilsynet har sektoransvaret for drikkevann og Statsforvalter har også et ansvar innen avløp. Dette skal koordineres og følges opp helhetlig, og med tilstrekkelig hyppighet, slik at det sikres at

beredskapsarbeidet i kommunene dekker alle områder, er koordinert og utføres på en tilfredstillende måte. Dette gjelder også for punktet «kompetanse og kapasitet» nedenfor.

Det er avgjørende at Statsforvaltere og Mattilsynet har tilstrekkelig ressurser og evner å prioritere dette arbeidet. Dette gjelder også andre berørte som DSB og Siviltforsvaret.

I mindre og mellomstore kommuner er det mange oppgaver som skal løses innen vann og avløp med begrensede ressurser. Videre er det mangel på kvalifisert personell og vanskelig å rekruttere. Følgelig vil hastesaker og «blålys» oppdrag måtte prioriteres på bekostning av planlagt drift og vedlikehold, og beredskapsarbeid. Det må tilføyes at det ligger i vann og avløp sin natur at man har en driftsorganisasjon som løpende håndterer driftshendelser (døgnvakt) på behandlingsanleggene eller ute på ledningsnett (rørbrudd etc.). Imidlertid er systematisk beredskapsarbeid i form av planverk, øvelser, kursing og koordinering mot andre deler av kommunen vanskelig å følge opp i tilstrekkelig grad. I Mattilsynet kartlegging «Status for drikkevannsområdet i landets kommuner», oktober 2019, viser figur 11 at andelen kommunale vannforsyningsystem som har gjennomført øvelser siste to år ligger under 40 % på landsbasis.

I Stortingsmeldingen er det pekt på at ulike tiltak skal vurderes, som sterkere statlige føringer, stimulerings tiltak og vurdering av finansieringsordninger. Norsk Vann har bidratt i diskusjonen og vil gjerne delta videre i dette arbeidet.

Norsk Vann vil peke på at vi gjennom flere år har vist til en rekke uklarheter på regelverksområdet som kan forenkle kommunenes hverdag og effektivisere arbeidet. Bla. uklarheter rundt kommunenes ansvar for å levere drikkevann. En helhetlig vanntjenestelov vil bidra til å løse dette.

Program for teknologiutvikling

Norsk Vann ber Stortinget om å utvide program for teknologiutvikling i vannbransjen slik at ordningen vil gjelde utfordringer på hele vann- og avløpsområdet. Tilsvarende vårt innspill til statsbudsjettet i denne komiteen.

Kontaktpersoner:

Direktør Ragnhild Aalstad, mob. 957 04 502, ragnhild.aalstad@norskvann.no

Avdelingsleder Kjetil Furuberg, mob. 915 35 005, kjetil.furuberg@norskvann.no